

Sygn. akt I CSK 191/07

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 września 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Gerard Bieniek (przewodniczący)

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian

SSN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa E. G. i D. K.
przeciwko M. Z. i M. E. Spółce z o.o. w W.
o ochronę dóbr osobistych,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 12 września 2007 r.,
skargi kasacyjnej pozwanych
od wyroku Sądu Apelacyjnego [...] z dnia 29 września 2006 r.,

uchyla zaskarżony wyrok w pkt I, III i II w części, w której oddalono nim apelację pozwanych w zakresie dotyczącym pkt I, III, IV, V, VI, VII i pkt II wyroku Sądu Okręgowego z dnia 30 grudnia 2005 r., w którym zasądzono solidarnie od pozwanych na rzecz powódki E. G. kwotę 55 000 zł oraz koszty procesu na rzecz powodów i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 30 grudnia 2005 r. uwzględnił częściowo powództwo o ochronę dóbr osobistych wniesione przez E. G. i D. K. przeciwko M. E. Spółce z o.o. w W. oraz M. Z. i zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz powódki kwotę 55 000 zł, a na rzecz powoda 20 000 zł, zakazał pozwanym powtórnego publikowania informacji i wizerunku powodów zawartych w publikacjach wymienionych w wyroku, śledzenia powodów oraz tworzenia ich wizerunków nie związanych z wykonywaniem przez nich funkcji publicznych i wbrew ich woli, w warunkach naruszenia prawa do prywatności.

Sąd ten ustalił, że w marcu i kwietniu [...] r. na łamach dziennika [...] zostało opublikowanych kilka artykułów, w których zamieszczono informacje dotyczące porodu powódki w szpitalu w [...], z podaniem, że miało miejsce cesarskie cięcie, jej odwiedzin w szpitalu przez pozwanego, sposobu opuszczenia szpitala przez powódkę. W publikacjach tych zamieszczono także informacje o miejscu zamieszkania powoda, sugerowano, że powódka paliła w szpitalu papierosy, wyrzuciła księdza i odmówiła przyjęcia komunii, gdyż nie jest katoliczką, powódka może mieć problemy z nadaniem imienia synowi, a jej ojciec nie zobaczy szybko wnuka, bowiem przebywa w zakładzie karnym. Sąd Okręgowy stwierdził również, że powódka od drugiego dnia pobytu w szpitalu nie opuszczała pokoju, do którego drzwi były zamknięte, a okna zasłonięte żaluzjami, gdyż fotoreporterzy, w tym [...], próbowali zdobyć informacje o powódce i w tym celu stale obserwowali pokój, w którym przebywała powódka, próbowali się do niej dostać, rozpytywali personel szpitala, obserwowali powoda, kiedy przyjeżdżał w odwiedziny. Publikacje były opatrzone zdjęciami powodów, także z okresu poprzedzającego pobyt powódki w szpitalu, w tym z okresu jej dzieciństwa.

W ocenie Sądu Okręgowego w wyniku wskazanych wyżej publikacji zostały naruszone dobra osobiste powodów, takie jak prawo do wizerunku, prywatności i spokoju. Sąd pierwszej instancji wskazał przede wszystkim na informacje opisujące sposób porodu, dotyczące wyznania powódki, jej stosunku do ojca, podanie danych o miejscu zamieszkania powoda i danych identyfikujących jego samochód. W wolność powodów godziły również natarczywe działania

fotoreporterów, które zmusiły ich do zamykania drzwi na klucz, dokonywania odwiedzin w porze nocnej, podjęcia zabiegów w celu dyskretnego opuszczenia szpitala. Sąd Okręgowy przyjął, że działania naruszające dobra osobiste powodów nie miały związku z ich działalnością publiczną. W tej sytuacji powoływany przez pozwanych argument wolności prasy i możliwości weryfikacji wizerunku powodów nie mógł usprawiedliwiać naruszenia dóbr osobistych powodów.

Sąd Apelacyjny po rozpoznaniu apelacji obu stron, wyrokiem z dnia 29 września 2006 r. oddalił apelację pozwanych, a apelację powodów uwzględnił częściowo, stwierdzając pominięcie w wyroku Sądu pierwszej instancji części publikacji naruszających dobra osobiste powodów. Nadto nakazał pozwanym złożenie oświadczeń o treści wskazanej w wyroku. Sąd ten podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji i jego ocenę, że publikacje wskazane przez powodów naruszały ich dobra osobiste, a okoliczności powołane przez pozwanych nie wyłączały bezprawności ich działań. Brak było zatem podstaw do uwzględnienia apelacji pozwanych. Sąd drugiej instancji uznał za usprawiedliwione co do zasady żądanie zamieszczenia przeprosin przez pozwanych, odrzucając argumentację Sądu Okręgowego, że ich opublikowanie nie usunęłoby skutków naruszenia dóbr osobistych powodów. Żądanie to nie było jednak w części możliwe do uwzględnienia, gdyż nie mogło dotyczyć zobowiązania do zaniechania podejmowania określonych czynności przez inne osoby niż pozwani.

Skarga kasacyjna pozwanych wniesiona od części wyroku Sądu Apelacyjnego zmieniającego wyrok Sądu pierwszej instancji i oddalającego apelację pozwanych, za wyjątkiem rozstrzygnięcia dotyczącego zadośćuczynienia na rzecz powoda D. K., została oparta o obie podstawy określone w art. 393³ § 1 k.p.c. W ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania skarżący zarzucili obrazę art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 i 391 § 1 k.p.c. w ramach zaś podstawy naruszenia prawa materialnego podnieśli zarzuty obrazy art. 24 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 14 ust. 6 i art. 41 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24 - dalej pr. prasowe) w zw. z art. 51 Konstytucji RP, art. 10 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, art. 23 k.c. w zw. z art. 24 k.c. i art. 81 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych w

zw. z art. 54 Konstytucji RP oraz art. 10 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, art. 430 k.c., 415 k.c. i art. 448 k.c. W oparciu o te zarzuty skarżący wnieśli o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie uchylenie tego w roku w zaskarżonej części i zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji poprzez oddalenie powództwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z brzmieniem art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Sąd Najwyższy jest nadto związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Uwzględniając powyższe należało przyjąć, że zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 i 391 § 1 k.p.c. nie mógł przemawiać za uwzględnieniem skargi kasacyjnej, a ocena pozostałych zarzutów skargi kasacyjnej mogła być dokonana na gruncie ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd Apelacyjny. Dotyczyły one między innymi treści publikacji prasowych opisujących powodów i natarczywego zachowania fotoreporterów [...] na terenie szpitala, w którym przebywała powódka. Zgodnie z ustaleniami Sądu osoby te starały się dostać do pomieszczenia zajmowanego przez powódkę, wypytywały o nią personel, stale obserwowały to pomieszczenie i odwiedzającego powódkę powoda. W świetle tych ustaleń usprawiedliwiona była ocena Sądu Apelacyjnego, iż w wyniku działania tych osób zostało naruszone prawo powodów do spokoju i prywatności, a zatem działania te godziły w dobra osobiste powodów. Z kolei ustalenia wskazujące, że treść artykułów publikowanych w [...] zawierała nieprawdziwe informacje sugerujące, że powódka w szpitalu paliła papierosy, wyrzuciła z pokoju księdza oraz stwierdzenie, że zawarto w nich dane na temat wyznania powódki, jej stosunków rodzinnych, adresu powoda i numerów rejestracyjnych jego samochodu, pozwalały przyjąć, że także treść tych publikacji naruszała dobra osobiste powodów. Oceny tej co do zasady nie podważa także treść i konstrukcja skargi kasacyjnej pozwanych. Po pierwsze nie zakwestionowano w niej rozstrzygnięcia dotyczącego zadośćuczynienia na rzecz powoda, którego zasądzenie było wynikiem stwierdzenia naruszenia jego dóbr osobistych. Po wtóre zaś, zawarte w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia prawa

materialnego dotyczą w istocie zakresu ochrony udzielonej powodom i podważają ocenę co do stwierdzonej bezprawności działania pozwanych naruszających dobra osobiste powodów. Skarżący podnieśli, że bezprawność ich działań uchylała dorozumiana zgoda powodów na publikowanie informacji dotyczących narodzin ich dziecka, wynikająca z ich dotychczasowej postawy i „strategii budowy wizerunku medialnego” oraz zainteresowanie opinii publicznej sprawami powodów jako osób powszechnie znanych, co w ocenie skarżących usprawiedliwiało między innymi zamieszczanie bez ich zgody wykonanych wcześniej fotografii powodów, tworzących ich wizerunek. Było to zdaniem skarżących podyktowane chęcią zilustrowania wydarzeń interesujących opinię publiczną.

Powyższe zagadnienia były przedmiotem wnikliwych rozważań Sądu Apelacyjnego, w odniesieniu do których stanowisko skarżących nie znajduje uzasadnienia. Sąd Apelacyjny podniósł przekonywująco, że ustalenia co do udzielenia przez powódkę kilku wywiadów prasowych przed pojawieniem się publikacji naruszających zdaniem powodów ich dobra osobiste, nie stanowiły podstaw dla podzielenia stanowiska pozwanych, że powodowie w sposób dorozumiany wyrazili w ten sposób zgodę na upublicznienie ich prywatnej sfery życia. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku zwrócono między innymi uwagę, że w tych publikacjach dane dotyczące sfery życia prywatnego powódki były publikowane za jej zgodą i to powódka wyznaczała zakres informacji podlegających opublikowaniu. Nie można stąd wywodzić, że powódka doprowadziła w ten sposób do zatarcia granic pomiędzy jej życiem prywatnym a działalnością publiczną i udzieliła w ten sposób przyzwolenia na publikację wszelkich wydarzeń z jej życia prywatnego. Sąd Apelacyjny podkreślił również, iż nie neguje oceny co do powszechnej znajomości powodów przez opinię publiczną i wynikającego stąd zainteresowania prywatną sferą życia powodów, podobnie jak prawa prasy do wolności wypowiedzi i krytyki społecznej. Zasadnie podniósł jednak, że szereg przepisów, takich jak art. 14 ust. 6 pr. prasowego, art. 24 k.c. i art. 81 prawa autorskiego określa granice, w jakich publikacje prasowe mogą ingerować w sferę dóbr osobistych. Z przepisów tych wynika uprawnienie do sporządzania i rozpowszechniania wizerunku osób znanych powszechnie w związku z wykonywaniem ich działalności publicznej i innych wydarzeń z udziałem tych

osób, jednakże z wyłączeniem zdarzeń należących do obszaru ich prywatności. Zasadna była również ocena, że informacje dotyczące kwestii związanych z przyjściem na świat dziecka powodów nie mogły być uznane za pozostające w sferze działalności publicznej powodów lub z nią związanej. Nie można przyjąć, aby taka wykładnia powołanych przepisów naruszała normy konstytucyjne i przepisy Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Skarga kasacyjna w tej części była zatem pozbawiona uzasadnionych podstaw.

Usprawiedliwiony był natomiast zarzut skargi kasacyjnej dotyczący naruszenia art. 24 k.c. w kontekście rozstrzygnięcia zakazującego pozwanym powtórnego publikowania informacji dotyczących prywatnej sfery życia powodów zawartych w artykułach prasowych wskazanych w wyroku, ich śledzenia i tworzenia wizerunku powodów wbrew ich woli. Sąd Apelacyjny ocenił, iż z uwagi na postawę pozwanych w czasie publikacji tych artykułów i ich stanowisko w procesie zachodzi realna obawa opublikowania ponownie tych materiałów i podejmowania podobnych działań w przyszłości. Stanowisko to pomija tak istotny aspekt zastosowania tych zakazów, jak upływ czasu pomiędzy zdarzeniami z 2004 r., które stanowiły podstawę powództwa, a okresem orzekania przez Sąd, co miało miejsce w końcu września 2006 r. Sąd nie dokonał ustaleń, które wskazywałyby, że pozwani w tym czasie podjęli jakiegokolwiek działania godzące w dobra osobiste powodów. Przy wyrokowaniu należy zaś uwzględnić stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c.). Należało mieć także na uwadze przedmiot publikacji, związany z urodzeniem dziecka przez powódkę. Brak jest zaś przekonujących argumentów dla stanowiska, że zainteresowanie opinii publicznej tym zdarzeniem, co stanowiło niewątpliwie przyczynę publikacji prasowych na ten temat, nie uległo zmianie po upływie ponad dwóch lat i nadal może stanowić czynnik przemawiający za ponownym wykorzystaniem publikacji z 2004 r. Okoliczności te należało zaś uwzględnić przy orzekaniu o żądaniu powodów.

Uzasadniony był również częściowo zarzut naruszenia art. 430 k.c. Sąd Apelacyjny nie wskazał w oparciu o jakie przesłanki uznał, że pozwany M. Z. który pełnił funkcję redaktora naczelnego, był zwierzchnikiem w rozumieniu tego przepisu reporterów podejmujących działania w miejscu pobytu powódki i odpowiada za ich

działania. Niewystarczające jest bowiem stwierdzenie, że o tych działaniach miał wiedzę i zaaprobował je poprzez wykorzystanie w publikacji prasowej uzyskanych przez reporterów materiałów. Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie wynika natomiast, aby w ocenie Sądu art. 430 k. c. stanowił podstawę uwzględnienia powództwa także w zakresie roszczenia niemajątkowego powodów, jak podnosi skarżący. Rozważania co do zastosowania tego przepisu w odniesieniu do działań reporterów zostały bowiem zamieszczone w części uzasadnienia poświęconej apelacji pozwanych dotyczącej naruszenia art. 448 k.c. Skoro zaś Sąd drugiej instancji nie stwierdził, że roszczenie niemajątkowe uwzględnił także na podstawie art. 430 k.p.c., to nieuzasadniony był zarzut naruszenia tego przepisu w tym zakresie poprzez jego niewłaściwe zastosowanie. Podobnie należało ocenić również zarzut naruszenia tego przepisu w wyniku jego zastosowania do odpowiedzialności pozwanych za działania fotoreporterów mimo braku skonkretyzowania i zindywidualizowania o działania jakich fotoreporterów chodziło. To stanowisko skarżących nie uwzględnia treści ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego, które zaaprobował Sąd drugiej instancji. Sąd Apelacyjny stwierdził wyraźnie, że nie był uzasadniony zarzut apelacji, dotyczący dowolnego przyjęcia, że to fotoreporterzy [...] podejmowali próby dostania się do pokoju powódki i „oblegali” szpital, w którym przebywała.

Częściowo usprawiedliwiony był również zarzut naruszenia art. 448 k.c. Wbrew stanowisku skarżącego Sąd drugiej instancji wskazał niektóre okoliczności faktyczne przemawiające za oceną, że naruszenie dóbr osobistych powodów było wynikiem bezprawnych działań zawinionych przez pozwanych. Dotyczyło to niewątpliwie powołania się przez Sąd na publikowanie nieprawdziwych informacji i posłużenia się fotografią innej kobiety palącej papierosa dla zilustrowania zarzutów stawianych powódce, jako podstawy odpowiedzialności pozwanych. Nie sposób kwestionować zatem samej zasady odpowiedzialności pozwanych w zakresie roszczenia o zadośćuczynienie, a wymaga też przypomnienia, że zakresem zaskarżenia w skardze kasacyjnej nie objęto zadośćuczynienia zasądzzonego na rzecz powoda. Odrębnym zagadnieniem jest natomiast, które zdarzenia prowadzące do naruszenia dóbr osobistych powodów zostały rzeczywiście uwzględnione jako podstawa zasądzenia zadośćuczynienia,

skoro w uzasadnieniu stwierdzono jedynie ogólnie, że sposób naruszenia dóbr osobistych i jego zakres uzasadniał uwzględnienie powództwa przez Sąd Okręgowy. Skarżący podniósł również zasadnie, że z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, iż przesłanką odpowiedzialności z art. 448 k.c. jest bezprawne naruszenie dóbr osobistych, podczas gdy w rzeczywistości zasądzenie zadośćuczynienia uzasadnia wykazanie zawinionego naruszenia dóbr osobistych (por. stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 16 września 2004 r., IV CK 707/03, 19 kwietnia 2006 r., II PK 245/05, 19 stycznia 2007 r., III CSK 358/06). Z tych względów zarzut naruszenia art. 448 k.c. był uzasadniony. Dodatkowo należy zaś zauważyć, że w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku nie wskazano również jakie przesłanki uzasadniały zasądzenie na rzecz powódki zadośćuczynienia blisko trzykrotnie wyższego niż na rzecz powoda.

Sąd Apelacyjny zadośćuczynienie na rzecz powódki zasądził solidarnie od obu pozwanych w pełnej wysokości, przyjmując za jego podstawę zarówno treść publikacji prasowych, jak i zachowanie reporterów w trakcie pobytu powódki w szpitalu. Sąd ten wskazał zasadnie, że pozwani ponoszą solidarną odpowiedzialność za naruszenie dóbr osobistych powodów w wyniku publikacji materiałów prasowych. Powyższa zasada wynika bowiem z przepisów pr. prasowego. Solidarnej odpowiedzialności pozwanych w pozostałym zakresie można upatrywać jedynie w treści art. 441 § 1 k.c. Jak już jednak wyżej wskazano współodpowiedzialność pozwanego M. Z. za działania reporterów nie została prawidłowo rozważona. Z tego względu doszło zatem do naruszenia także art. 448 k.c. przy zasądzeniu zadośćuczynienia od tego pozwanego.

Z uwagi na zasadność części zarzutów skargi kasacyjnej pozwanych podlegała ona uwzględnieniu na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.